

TISZAÖRS KÖZÖSSÉGGÉ VÁLÁSA

Manapság általános divat a külföldre járás, a külföldi módszerek tanulmányozása, a hazai lebecsülése, kis és nagy hazai értékeink semmibevétele. Az, hogy ott mások a feltételek, a jelenség háttere, múltja, különböznek az adottságaink, mit sem számít. Tájékozódni kell, s nem hisszük, hogy mindig újra fel kell találnunk a spanyolviaszt, de azt sem szabad elfelednünk, hogy ugyanarra a dologra eddig is volt valaminő megoldásunk, s ez talán jobb is lehet, ha tudatosan alkalmazzuk, mint egy máshonnan előkapott újdonság. Társadalmi bajainkra éppen úgy vonatkozik ez, mint a mindennapok gyakorlatára, találmányainkra, eszközeinkre, ételeinkre. Amikor a legszegényebb rétegekre gondolunk, azok megsegítésének módjára, csoportonkénti felemelésére, fontoljuk meg az alábbiakat.

Az 1990-es évek elején Gödöllőn előadást tartottam a paraszti munkaszervezetről egy olyan konferencián, ahol főként szociológusok voltak többségben. Egyikük egy amerikai példát hozott, mutatott be arra, hogy egy új, most benépesülő lakótelepen vagy nagyobb épületben miként segítik elő azt, hogy mielőbb kialakuljon az emberek valamiféle kölcsönös kapcsolata, meginduljon a közösséggé válás és a beköltözők ne csupán egymás mellett élő lakók legyenek. A lakásoknak csak a főtartó falait építik meg, de a közfalakat maguknak a lakóknak kell igényeik szerint (a tér belsőtagolása, szobák mérete, száma) beköltözés előtt felhúzni. Ez másokkal való együttműködés, összefogás nélkül nem megy. Kikényszerítik, mintegy a kaláka munkát, ami közben emberi kapcsolatok alakulhatnak, alakulnak ki.

□ „*Nagyon jó és egyszerű ötlet. Ám nem kell érte Amerikáig mennünk!*” – vélekedtem hozzászólásomban.

Magam ugyanis ekkor írtam Tiszaörs újratelepítéséről szóló tanulmányomat a község történetéről és néprajzáról szóló kötetbe. A tisztán református lakosú falu az egri káptalan birtoka volt. Eszterházy Károly egri püspök, illetve jószágigazgatója Orczy István, elüldözte az egész lakosságot, a házakat leromboltatta, s a puszta területet katolikus jobbágysággal telepítette be igen kedvező feltételeket biztosítva számukra. A falut mérnöki tervek alapján újraépítette. Valamennyi házat csak félig építtetett meg, de építőanyagot biztosított a befejezéshez. A jószágigazgató jelentéseiből, az anyakönyvekből tudjuk, hogy a kalákában befejezett épületek mily gyorsan közösséggé és igazi közösséggé tették a mindenhol odacsődített, egymást addig nem ismerő, más hagyományokkal élő népességet. Alig a beköltözést követően már házasságok kötik össze az egyes családokat. Mindez a közös munkának, s annak a közös nagy tettnek, meghatározó élménynek köszönhető, hogy vállalkoztak a lakóhelyváltásra, s ott segítséggel és közös munkájukkal valódi emberi és élhető körülményeket, gazdaságot, kultúrát teremtettek saját maguknak.

A közös alkotó munka közösség teremtményében bizakodni lehet.

Ma van erre az országnak a legnagyobb szüksége. Eleink tudták ezt, s látjuk, hogy mások modern körülmények között alkalmazzák is ezt. Erdélyben, a kalákamunkák egyik klasszikus területén még mindig fontos erőforrás és a falvak megtartó ereje. Csak nálunk igyekeztek feketemunkának tekinteni, adóztatni, büntetni.